

**MANUSCRISE ALE LUI ALEXANDRU ROSETTI ÎN COLECȚIA DE
DOCUMENTE BIBLIOFILE A BIBLIOTECII CENTRALE
UNIVERSITARE „CAROL I”**

ANDREEA-MIHAELA BADEA
Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, București

**Alexandru Rosetti's Manuscripts in "Carol I" Central University Library
ABSTRACT**

Alexandru Rosetti (1895-1990), the famous philologist and publisher, author of a lot of Romanian and French studies, for many years at the head of two famous publishing houses, Editura Cultura Națională and Fundația Regală pentru Literatură și Artă, was also a professor at the University of Bucharest, Philology and Philosophy Faculty. From 1948, he was a member of the Romanian Academy, a corresponding member of the Swedish Academy of Art and of the Yugoslav Science and Art Academy.

The main goal of the "Carol I" Central University Library, after its destruction during the December 1989 Revolution, was the reconstruction of the building and of its collection of documents. In 1992-1995, the Library received a consistent donation of more than 500 Rosetti's manuscripts.

The present study focuses on three of Rosetti's manuscripts, having as the main subject our Oriental Latinity, with its rustic and conservative character because of the physical distance and different conditions of life, proved by a consistent number of words of the basic vocabulary descended from Latin: words used for the basic activities, the days of the week, the name of the months, of animals etc.

The investigation was made from a double perspective: first, bibliological, in showing the number of pages, the sort of ink, blue or red, the number of lines from page, the annotations, and second, the analysis of the content, the arguments used by Rosetti to demonstrate the Latinity of our main vocabulary.

Cuvinte-cheie: manuscris, vocabular, cuvinte latinești

Key words: manuscript, basic vocabulary, Latin words

„Înțeleptul din Dionisie Lupu”, așa îl numea admirativ academicianul Virgil Cândea, în titlul articolului său evocativ; „boier” este însă apelativul redundant în evocările apropiatilor lui Alexandru Rosetti.

Memorialist, editor, portretist, Alexandru Rosetti (10 octombrie 1895, București – 27 februarie 1990, București) a avut în egală măsură preocupări lingvistice. Nepot după mamă al Elenei C. Cornescu, dedicatoarea poeziei semnate de Ion Heliade-Rădulescu, „Zburătorul”, este fiul Zoei și al avocatului și senatorului Petre Rosetti. A urmat Liceul „Gheorghe Lazăr” și, din 1914, cursurile Facultății de Litere și Filozofie, avându-i ca profesori pe Ovid

Densusianu, I. A. Candrea, Ioan Bianu, „bătrânul Bianu”, cum îl numea¹. I-au fost concomitent îndrumători pentru istoria României Dimitrie Onciul și Constantin Giurescu. A obținut o bursă de studii în Franța, prilej cu care l-a ascultat pe lingvistul Antoine Meillet, pe fondatorul foneticii experimentale, abatele Jean-Pierre Rousselot, la Collège de France, pe Jules Gilliéron, profesor la „École des Hautes Études” sau pe renumitul filolog Mario Roques. A obținut titlul de doctor în 1926, la Sorbona, cu teza *Recherches sur la phonétique du XVIe siècle*². Încă din perioada studenției, la inițiativa lui Ioan Bianu, i s-a publicat în *Analele Academiei Române* lucrarea sa de seminar, „Colindele religioase la români”³. Acest prim studiu era elogios prezentat de academicianul Virgil Cândea, văzând în el, dar și în „Istoria limbii române” „toate trăsăturile scrisului științific ale savantului: informare esențială, judecăți limpezi, expresie laconică”⁴. Exprimarea concisă traducea, în fapt, „cât detesta logoreea și redundanța”⁵. Solomon Marcus sublinia la rândul-i: „Dar poate că și cea mai caracteristică lui Rosetti era expresia lapidară, prezentă în egală măsură în textele sale literare (mai ales în însemnări de călătorie), în portretizarea și evaluarea unor personalități, în studiile sale de lingvistică, în articole polemice, reduse uneori la câteva rânduri, în convorbirile telefonice, în bilețelele plasate pe parcursul câte unei ședințe de comunicări”⁶.

În 1928 a devenit conferențiar suplinitor, post ocupat până în 1931, și a ținut cursul de Fonetică generală și experimentală în cadrul Facultății de Litere și Filozofie, având susținerea lui Ioan Bianu și Demostene Russo, în ciuda opoziției lui Densusianu. Profesor de fonetică generală titular la Facultatea de Filozofie și Litere din 1936, devine decan al acesteia pentru o scurtă perioadă, 1945-1946, și rector în intervalul 1946-1948⁷. În 1928 se afla la conducerea Editurii Cultura Națională și peste câțiva ani, la cea a Fundației Regale pentru Literatură și Artă, ocupând în paralel aceste funcții.

În anul 1933, inaugurează prima revistă românească într-o limbă străină, *Bulletin lingvistique*, revistă cu o existență de peste zece ani, fiind editate, până în 1948, 16 volume⁸. În timpul războiului, în 1940-1942, apărea *Istoria limbii române. Noțiuni generale*, iar în 1943 – *Gramatica limbii române*, editată și în franceză în anul următor⁹. Din această perioadă datează și studiile sale de lingvistică publicate în franceză („Le mot. Esquisse d’une théorie générale”,

¹ Mihăilă 1995, p. 160.

² Paris, 1924.

³ A.A.R., nr. 1, 1920.

⁴ Cândea 1995, p. 64.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Marcus 1995 p. 151.

⁷ DGLR 2006, p. 682-684.

⁸ Mihăilă 1995, p. 156.

⁹ *Ibidem*, p. 157.

1943, cu varianta românească „Filosofia cuvântului”, 1946, „Le changements phonétique. Aperçu général”, 1948, „Sur la théorie de la Syllabe”, 1959, „Recherches sur le diphtongues roumaines”, 1959)¹⁰. Tratatetele sale de lingvistică au fost reunite în *Mélanges de linguistique et de philologie*, Copenhaga-București, 1947, *Linguistica*, Haga – London – Paris, 1965, *Études linguistiques*, Haga – Paris, 1973, *Mélanges linguistiques*, București, 1977. În afara amplei *Istorie a limbii române*, care a cunoscut mai multe ediții, din 1938 până în 1971, aducând ca noutate analiza sistemului limbii române ca moștenire a celui latinesc, Alexandru Rosetti a publicat *Études linguistiques générale*, București, 1983 și *La linguistique balkanique, Le nouveau en linguistique dans l'oeuvre de Rosetti*¹¹. În 1975 se edita la București *Cartea descântecelor românești*.

În 1948 a devenit membru al Academiei Române, fiind și corespondent al Academiei Suedeze de Arte și al celei Iugoslave de Științe și Arte. În 1980 a primit premiul *Herder*.

Noblețea conferită de renumele vechii familii Rosetti, ramura moldoveană, va fi consolidată de neostoita **trudă** a lui Alexandru Rosetti, „acest boier al spiritului”, cum îl numea Basarab Nicolescu¹², în domeniul **cercetărilor lingvistice**, dar și în literatură, pentru că este nu doar un desăvârșit lingvist, emblematic în **domeniul editorial**, dar și un excelent **portretist**. Panoplia portretelor literare realizate de Alexandru Rosetti îi include pe Mateiu Caragiale, Bogdan Petriceicu Hasdeu, pictorul Theodor Pallady, profesorii săi, Ovid Densusianu, I.-A. Candrea, bizantinologul Demostene Russo, Tudor Arghezi, George Călinescu, Garabet Ibrăileanu, Camil Petrescu, Tudor Vianu, Ion Barbu¹³, cu care a și fost coleg de liceu, ca să ne referim doar la câteva nume din arealul autohton. Din zona internațională, o atenție deosebită acordă personalităților franceze ale căror medalioane figurează în *Diverse II (Câteva precizări asupra literaturii franceze)*, București, 1988¹⁴: Rabelais, Voltaire, Diderot, Jean Jacques Rousseau, Chateaubriand, Victor Hugo, Stendhal, Jules Verne, Arthur Rimabaud, Albert Camus, Antoine Meillet; aceștia sunt doar câțiva dintre ei.

Excelent portretist, tehnica îi este astfel surprinsă de George Macovescu: „Rosetti încheagă un portret, fixează o fizionomie, reliefează o stare psihologică. O mărturisesc pe deplin însemnările despre oameni cunoscuți lui. A ajuns la această simplitate clasică printr-o pătrunzătoare observație și printr-o concentrare maximă a mijloacelor de expresie. Rosetti vede dincolo de gest, de

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 158.

¹² *Ibidem*, p. 167.

¹³ Rosetti 1962.

¹⁴ DGLR 2006, p. 683.

vorbă și nu caută cuvânt meșteșugit pentru a exprima ceea ce e constatat. Luciditatea și obiectivitatea îl spijină fără încetare”¹⁵.

Iubitor de călătorii, în volumele consacrate Greciei, Indiei, Americii, Africii, țărilor din America Latină sunt îngemănate aspecte geografico-istorico-culturale.

În anii ce au urmat Revoluției din decembrie 1989, în perioada 1992-1995 a fost făcută către Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” o consistentă donație de manuscrise olografe Alexandru Rosetti, însumând peste 500 de documente.

Selectând trei dintre manuscrisele rosettiene, având ca temă generică analiza vocabularului românesc din perspectiva moștenirilor latinești, sunt decelate, în afara notelor originale, și filiații cu lucrările dascălilor săi de la Universitatea din București sau din spațiul occidental, cu precădere cel francofon, unde a luat un prim contact cu fonetica experimentală. În cazul celor trei manuscrise pe care le supunem atenției am purces la o îndoită analiză, din perspectivă bibliologică și ideatică.

Sunt, în fapt, ideile centrale care răzbat în studiile rosettiene dedicate ligisticii: *Filosofia cuvântului*, București, 1946, *Istoria limbii române*, I-VI, București, Fundația pentru Literatură și Artă Regele „Carol I”, 1938-1946, cu o a doua ediție, revizuită și adăugită, în 3 volume, din anul 1940, *Istoria limbii române*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, urmată de cea de-a treia, din 1968 *Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea*, [București], Editura pentru Literatură. Este oportun de subliniat, în acest context, și faptul că, încă din perioada 1933-1934, Alexandru Rosetti ținuse la Catedra de limba română de la Facultatea de Filozofie și Litere cursul de istoria limbii¹⁶.

Nefiind date, având în plus particularitatea unei intervenții ulterioare a autorului peste numerotarea inițială sau direct pe text în creion roșu, ne menținem la nivelul presupunerilor în legătură cu faptul că aceste documente ar constitui suportul ediției din 1968.

Ca metodologie folosită în analiza întreprinsă am evidențiat, într-o primă etapă, aspecte ale descrierii bibliologice ale manuscrisului, cu referiri la numărul de inventar și cotă, datare (acolo unde s-a putut stabili), numărul filelor, dimensiuni, numărul rândurilor pe pagină, aranjarea în cadrul acesteia, observații privind lipsa sau adăugarea unor file, tipul suportului de scris, tipul cernelii. Ulterior, ne-am oprit asupra conținutului, urmărind redarea titlului, a ideilor conținute, a gloselor și a indicelui bibliografic, indicarea incipitului și explicitului.

¹⁵ Macovescu 1995, p. 149.

¹⁶ Vezi prefața *Istoriei limbii române*, I, 1938.

Primul din seria analizată, mss. 4795, cota 091/1768, are titlul *Lexicul de origine latină al limbii române*. Textul olograf semnat Acad. Al. Rosetti este scris pe hârtie mecanică cu dimensiunile 29,5 x 21 cm, cu cerneală albastră, având 9 p., [1] f. inserată după p. 2. Textul – în medie 17 și 34 rânduri pe p. –, acoperă jumătatea dreaptă a paginii. În stânga au fost inserate diverse glose și indicații bibliografice. Incipit: „Acad. Al. Rosseti [...], explicit: [...] „și urm.”.

Pentru că pe file apar duble intervenții, se poate formula ipoteza că în momentul pregătirii manuscrisului pentru editare, autorul a intervenit cu pastă de culoare roșie pentru indicații redacționale finale.

După o introducere generală legată de moștenirea **structurii gramaticale** și a **elementelor care servesc la construirea frazei**, Alexandru Rosetti se oprește asupra statisticii elementului de origine latină din structura vocabularului, cu evidențierea celor 60% cuvinte de origine latină și a celor 20% slave¹⁷. Edificator i se pare și procentajul elementului latin din vocabularul eminescian, evidențiind superioritatea celor 48,68% cuvinte moștenite din latină, cu o frecvență de 83%, față de 16,81% slave, cu o frecvență de 6,93%.

Mergând pe aceeași idee, de evidențiere a preponderenței lexicului de sorginte latină din fondul principal lexical, Alexandru Rosetti demonstrează că, dintr-un total de 50000 de cuvinte selectate din operele a 10 scriitori, 522 fac parte din vocabularul de bază, 66% fiind latinești și doar 13,21% de sorginte slavă.

Analiza structurilor lexicale de proveniență latină din limba română îl conduce pe profesorul Rosetti la câteva concluzii:

- trăsătura specifică a cuvintelor de origine latină este de a genera numeroase derivate: ex. *arde* >vb. *arzător*, *arsură*, *arșiță* etc.
- sunt de origine latină termeni pentru: **agricultură**: ex. *ara*, *aratru* (plug primitiv), înlocuit în sec. VI cu slav. *plug*; *câmp*, *culege*, *făină*, *ai*, *ceapă*, *câneapă*, *pepene* etc.; **animale domestice**: ex. *câine*, *cățea*, *cal*, *bou*, *taur*, *vacă*, *pește*, *capră* etc.; termeni din **aria păstoritului**: *păstor*, *oaie*, *turmă*, *caș* etc.; **terminologia creștină**, ex. *Dumnezeu*, *cruce*, *înger*, *Paște*, *sânt*, păstrat în nume proprii, *Sân Nicoară* etc.; numele **lunilor anului**, numele **zilelor săptămânii**.

În economia filei, spațiul din stânga este rezervat completării listei.

Trecând la un alt palier, lingvistul demonstrează că nu se poate forma o propoziție fără a recurge la elemente de origine latină, chiar dacă apar și termeni de altă proveniență. Își sprijină aserțiunea cu enunțul *Iubesc foarte mult pe prietenii mei dragi.*, în care: *a iubi*, *prieten* sunt slave, restul fiind elemente de origine latină: sufixul latinesc *-esc*; adv. *foarte* < adv. *forte*; adv. *mult* < adv. *multum*; prepoziția *pe* < lat. *per*; *-i*, marca pluralului < pron. dem. lat. *illi* articol; *mei* < adj. posesiv plural *mei*; *-i*, marca pluralului < lat. *-i* în *dragi*.

¹⁷ Informația apare în Rosetti 1968, p. 183.

Un alt aspect abordat este cel al termenilor latinești atestați în limba română cu alt sens decât în celelalte limbi romanice. Din ampla listă conținută în manuscris, am extras câteva exemple, sperăm, edificatoare: *bărbat*, cu sens diferit în limba română în comparație cu celelalte limbi romanice, unde înseamnă „purător de barbă”, *inimă*, în limba română desemnând partea anatomică, în celelalte limbi romanice fiind întâlnit cu sensul de „suflet”¹⁸.

Analizează în continuare distribuția unor termeni latinești în graiurile românești. Existența dubletelor este exemplificată din nou printr-o enumerare de cuvinte: *ai*, în graiurile din vestul țării, în celelalte zone fiind folosit *usturoi*; în nordul Transilvaniei este întrebuițat termenul *arină* < lat. *harena*, pentru termenul consacrat *nisip*, în celelalte zone; constată că adjectivul *chior* este răspândit pe întreg teritoriul, mai puțin în vest, unde este uzual termenul *orb*.

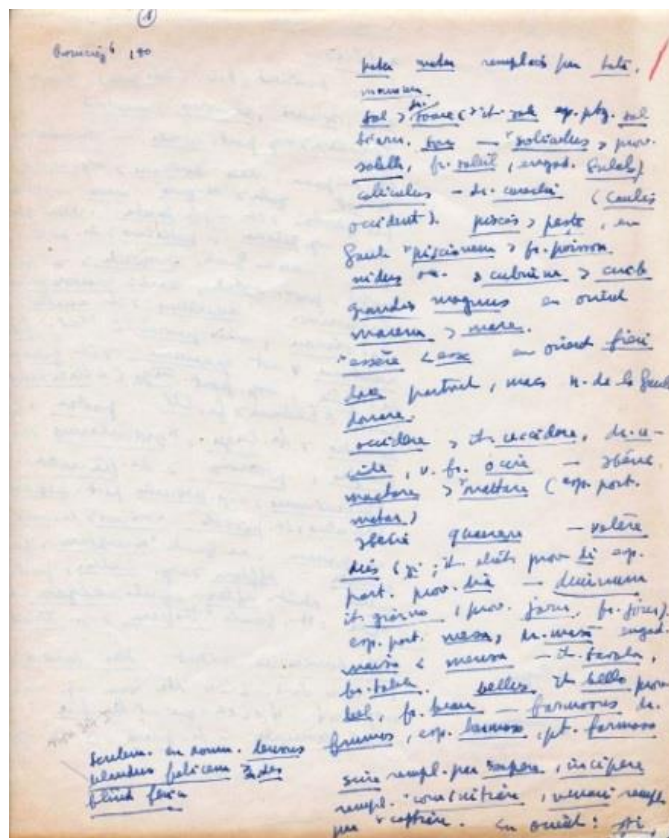

Fig. 1 – Fond B.C.U. „Carol I”, mss. 4586, cota 091/1641

¹⁸ Exemplele se regăsesc la p. 172-174 în Rosetti 1968.

În final sunt făcute considerații legate de aspecte ale **geografiei lingvistice**: criteriul *ariei laterale* explică păstrarea unor termeni doar în limba română, potrivit lui Matheo Bartoli, insistând asupra dicotomiei **rustic – orășenesc** între latina din provinciile dunărene și latinitatea occidentală, explicată prin **modul de viață și îndeletnicirile locale, agricultura, păstoritul**, din care româna a moștenit principalii termeni. Ideea este susținută și de moștenirea doar în română și albaneză a cuvântului *sat*, cu varianta *fsat* din latinescul *fossatum*. Va reveni asupra subiectului în celelalte manuscrise.

Bibliografia menționată la sfârșit, conținând lucrări redactate între 1938-1960 ale lingviștilor Valeriu Șuteu, Sextil Pușcariu, dar și prezența permanentă a indicațiilor redacționale, făcute cu roșu, pe cuprinsul manuscrisului, sprijină ipoteza că ne aflăm în fața unei variante de lucru în vederea publicării, foarte posibil să fie vorba de ediția „Istoriei limbii române” din 1968.

Titlul manuscrisului 4586, cota 091/1641, este *Lexicul de origine latină din limba română*. Manuscrisul este nesemnlat. Textul este redactat pe hârtie mecanică, 29,5x21 cm., cu pastă, respectiv cerneală albastră: [2], 3, [1] f. Incipit: „Lexicul” [...]; explicit: [...] „**semper totdeauna**”.

Acoperind jumătatea dreaptă a paginii, textul are între 24 și 40 de rânduri pe pagină; primele [2] file nenumerate au scrisul mai adunat, îngrijit, cu pastă albastră, umplând toată pagina, restul textului, cel de la f. 1 numerotată, păstrează o anumită rutină a dispunerii în dreapta paginii, spațiul din stânga fiind folosit pentru glose și indicații bibliografice. Pe întregul manuscris sunt indicații redacționale, în culoare roșie.

Alexandru Rosetti pornește demonstrația cu o înșiruire a termenilor dispăruți din română (păstrați doar în latinitatea occidentală, neîntâlniți în cea orientală): cuvinte care în limba română au drept corespondent creații recente sau termeni slavi, precum *amare – a iubi*; *amicus – prieten*.

În sprijinul ideii legate de specificul latinității din zona dunăreană adaugă o listă a cuvintelor păstrate în română și dispărute din alte limbi romanice: ex. *languidus* sau *blanditia*, în alte cazuri, cuvântul latinesc fiind înlocuit prin termen germanic: ex. *albus* cu *blank*.

Referindu-se la particularitatea acestei latinități a limbii române, în comparație cu celelalte limbi romanice, se oprește asupra cauzelor interne (lingvistice): caracterul **popular** al latinei, izolarea care a condus la **conservatorism** și a celor externe: romanizarea mai puțin intensă care poate explica dispariția unor cuvinte, ocupația și modul de viață din Dacia, lipsa influenței germanice.

La finalul manuscrisului sunt oferite indicații bibliografice, lucrări date între 1935 și 1946, realizări ale marilor cercetători în domeniu: Iancu Fischer, Alexandru Graur, Sextil Pușcariu, Wilhelm Mayer-Lübke, Édouard Bourciez, Gerard Rohlfs.

Cel de-al treilea manuscris, semnat *de acad. Al Rosetti*, aflat sub aceeași grupare tematică, mss. 4600, cota 091/1655, are titlul *Lexicul de origine latină al limbii române*. Textul olograf este scris pe hârtie mecanică, cu cerneală neagră: [12] f.; 29,5x21 cm. Numerotarea inițială a autorului, cu cerneală, a fost anulată în favoarea uneia noi, făcută cu aceeași culoare roșie, utilizată anterior, în celelalte manuscrise, pentru indicațiile redacționale.

În general, manuscrisul prezintă numeroase ștersături și reveniri, glose, de obicei încercuite. Textul, ca și în celelalte două documente, așezat în jumătatea dreaptă a paginii, are în medie 8-35 rânduri pe pagină, spațiul din stânga fiind folosit pentru glose și indicații bibliografice.

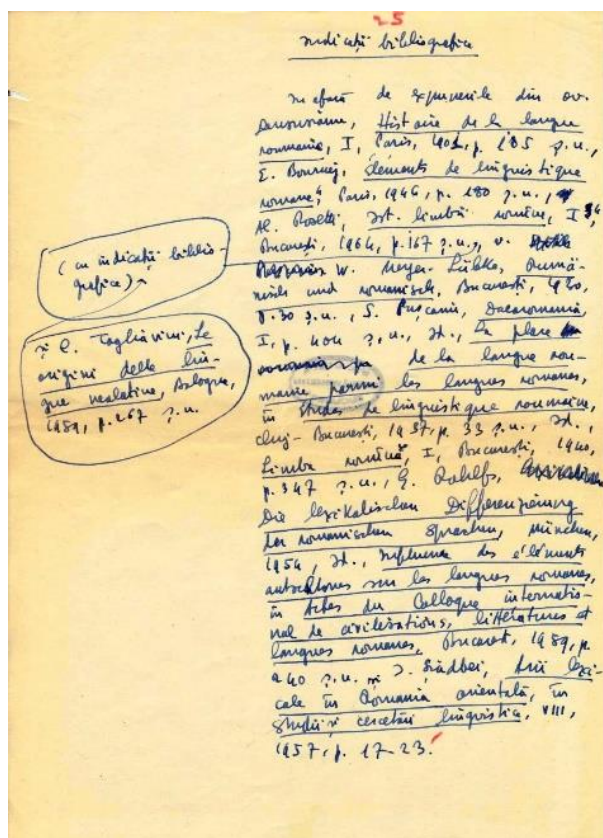

Fig. 2 – Fond B.C.U. „Carol I”, mss. 4600, cota 091/1655

Din punctul de vedere al conținutului, remarcăm reluarea ideii acelei diferențieri lexicale dintre latinitatea occidentală și cea orientală, știut fiind că româna este limba romanică cea mai orientală.

Identificarea cauzelor care au dus la această dicotomie (împărțirea Imperiului Roman între Occident și Orient și izolarea provinciilor dunărene în care va evolua latina), cu evidențierea aceluiași caracteristici specifice latinei orientale: **conservatorismul** în materie de lexic, **caracterul rustic** determinat de condițiile de viață și ocupațiile de bază ale populației din provinciile dunărene (**agricultura și păstoritul, apicultura, creșterea vitelor**), exemplificate din nou prin serii de cuvinte și argumentat în plus de lipsa în limba română a termenului latinesc pentru *oraș*, așa cum ar fi firesc, regăsindu-se doar *sat* < lat. *fossatum*, moștenit și în albaneză. Este reluată ideea că noțiunile de bază sunt exprimate în limba română prin termeni de origine latină: ex. terminologia corpului omenesc. În continuare oferă o listă a termenilor care apar numai în unele limbi romanice: comparativul cu *magis*: română, spaniolă, portugheză, catalană, gasconă: de exemplu lat. *Veneris*, fără *dies* apare în spaniolă, provensală, italiana de nord și sud, Corsica, Sicilia, *manducare* = *a mânca*, apare în franceză, provensală, catalană și sardă.

Reia, cu exemple, ideea cuprinsă și în mss. 4586, a termenilor menținuți doar în **latinitatea occidentală** specificând cazurile în care termenul latin a fost înlocuit cu un cuvânt provenit din slavă: reia exemplul verbului lat. *amare* înlocuit cu *a iubi*; *amic* cu *prieten*, dar completează lista cu: **stejar** de origine slavă, explicând că în celelalte limbi romanice fie a fost moștenit din latină, fie a provenit din împrumuturi din alte limbi; substantivul *cocoș* din română este de sorginte slavonă, în celelalte limbi romanice, fiind moștenit din latinescul *gallus*. Limbile romanice folosesc pentru verbul *a sosi* termeni latinești, *advenire*, în română fiind utilizat termenul grecesc *σῶσειν*. Alexandru Rosetti se referă și la fenomenul invers, când cuvintele latinești au fost păstrate în română, dar au dispărut din celelalte limbi: ex. *adăpost* < lat. *ad-depositum*; *ager* < lat. *agilis*; *a apuca* < lat. *aucupare*; *a arunca* < lat. *averuncare*; *împărat* < lat. *imperator*; *mire* < lat. *miles*; *plimba* < lat. *perambulare*; *veșted* < lat. *vescidus*.

Alexandru Rosetti reia și completează lista termenilor latinești care în limba română au alt sens decât în celelalte limbi romanice: *inimă* păstrat în română cu sensul concret de *organ*, în aromână și de *curaj*, în celelalte limbi romanice cu sens de „suflet”; *picior* < lat. *petiolus* în română „picior”, în celelalte limbi romanice cu sens de „tulpină”; *a vindeca* < lat. *vindicari*, cu sensul „a lecu”, dintr-un figurat al lui *vindicare*, cu sensul „eliberare”, în celelalte limbi romanice cu sensul „a se răzbuna”¹⁹.

Explicația pentru care anumiți termeni latini de origine savantă nu pătrund în limba română decât târziu, în secolul al XIX-lea, mai ales pe filieră franceză, trebuie căutată în realitățile socio-economice diferite în cele două spații: în

¹⁹ Lista poate fi regăsită la f. 193-196 în Rosetti 1968.

Occident, viața urbană a continuat, școala și biserica având o puternică influență asupra limbii scrise.

Pe ultima filă, conform schemei folosite și în celelalte manuscrise analizate, sunt indicații bibliografice, studii cuprinse în intervalul 1901-1964: Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumanie*, I, Paris, 1901, p. 185, Edouard Bourziez, Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, I, 1964, p. 167, W. Meyer-Lübke, Sextil Pușcariu, Gerard Rohlfs și Ion Țiadbei.

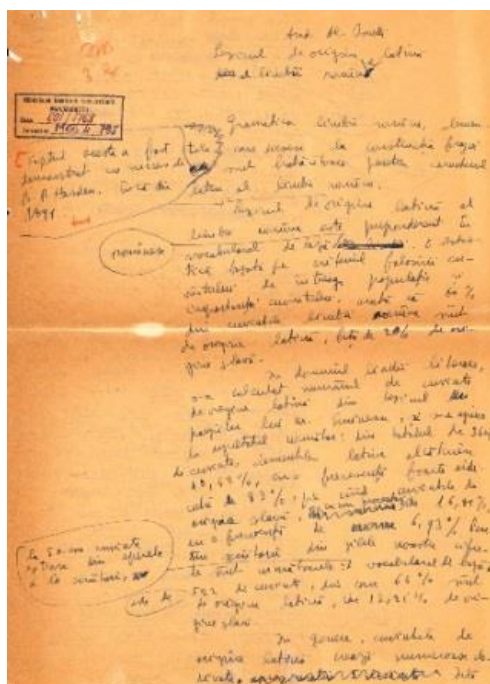

Fig. 3 – Fond B.C.U. „Carol I”, mss. 4795, cota 091/1768

Ca o concluzie, se impune faptul că analiza, în paralel, a celor trei manuscrise, studiul comparativ al acestora cu ceea ce Rosetti a editat în 1968, oglindesc nu doar preocupările pentru diverse teme lingvistice, dar și modul în care autorul și-a organizat, sistematizat, argumentat ideile în vederea predării cursului de lingvistică și a fructificării editoriale ulterioarea a acestuia.

Este potrivit, în final, să reținem, ca un ecou, vocea Ileanei Mihăilă, în urma unei convorbiri pe care a avut-o cu academicianul Alexandru Rosetti: „Căci Al. Rosetti era, în același timp, prinț și sacerdot. Peste el timpul nu trecea. El pășea peste timp, cu acea vivacitate a spiritului și cu memoria-i prodigioasă, prin care se impusese în filologia românească vreme de aproape trei sferturi de veac, racordat permanent la actualitate, decantând cu rigoare valorile de non-

valori. O extraordinară tinerețe a spiritului dublată de o lungă experiență, ce cobora în începuturile istoriei căreia i se dedicase; și, peste toate, acompaniamentul, în surdină, al naturii sale de artist. Noblețea spiritului. Vioiciunea și spontaneitatea vorbelor. Era, simultan, eroul unor pagini știute de roman și scriitorul care năștea frumosul în rânduri de carte”²⁰.

List of illustrations

Fig. 1 – B.C.U. „Carol I” holdings, mss. 4586, call number 091/1641

Fig. 2 – B.C.U. „Carol I” holdings, mss. 4600, call number 091/1655

Fig. 3 – B.C.U. „Carol I” holdings, mss. 4795, call number 091/1768

Abrevieri bibliografice

- A.A.R. – *Analele Academiei Române*. Seria II, t. XL, Memoriile Secțiunii Literare, nr. 1, 1920
Cândea 1995 – Virgil Cândea, „Înțeleptul din Dionisie Lupu”, în *Al. Rosetti în evocări*, ediție de Adriana Fianu, București, 1995, p. 64-65
DGLR 2006 – *Dicționarul general al literaturii române*, vol.: R/S, București, 2006
Marcus 1995 – Marcus, Solomon, „Maestru al exprimării lapidare”, în *Al. Rosetti în evocări*, ediție de Adriana Fianu, București, 1995, p. 151-159
Mihăilă 1995 – Ileana Mihăilă, „Convorbire cu Academicianul Alexandru Rosetti”, în *Al. Rosetti în evocări*, ediție de Adriana Fianu, București, 1995, p. 160-166
Macovescu 1995 – George Macovescu, „Luciditatea și obiectivitatea îl sprijină fără încetare”, în *Al. Rosetti în evocări*, ediție de Adriana Fianu, București, 1995, p. 149-150
Rosetti 1938 – Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române*, I, București, 1938
Rosetti 1962 – Alexandru Rosetti, *Diverse*, București, 1962
Rosetti 1968 – Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române*, București, 1968

²⁰ Mihăilă 1995, p. [168].

